

ZAVJET POSLUŠNOSTI

Općenito o zavjetima

Evandeoski zavjeti po kojima su redovnici posvećuju Bogu i Crkvi živeći u poslušnosti, siromaštvu i čistoći, utemeljeni su na Kristovu životu i njegovim riječima u Evanđelju. Božji su dar Crkvi, i po Njegovoj milosti se čuvaju i obdržavaju. Pod vodstvom Duha Svetoga Crkva ih tumači, upravlja njihovom praksom i ustanovljuje stalne oblike života po njima. Redovi i zajednice koje žive po njima slijedeći Božju volju i vođeni Duhom Svetim, čine da u Crkvi izrasta divna raznolikost redovničkih zajednica koje pridonose tomu da Crkva bude pripravna ne samo za svako dobro djelo u izgradnji Kristova Tijela - Crkve, nego da različitim darovima bude nakićena kao Zaručnica za Zaručnika, te da se po njoj očituje mnogovrsna mudrost i dobrota Božja.

Redovnik se u svojoj malenosti polažući zavjete u potpunosti predaje Bogu. Slijedeći sv. Pavla, po krštenju je umro grijehu, a po zavjetima sebi samome te nastoji svoj život suobličiti Kristovu životu. Na tom putu posvećenja prema Bogu želi se osloboditi svih zapreka koje bi ga mogle sputavati "od žara ljubavi i od savršenog božanskog štovanja, te se potpunije posvetiti božanskoj službi."¹ U tom smislu zavjeti nisu odricanje nego štoviše oslobađanje koje pomaže posvećenim osobama da se uzdignu iznad ovog svijeta prolaznosti te tako izbavljeni od ovozemnih briga trude se pokazati nebeska dobra već na ovome svijetu svojim svjedočanstvom i navještanjem novoga, vječnog života. Zavjete, iako uključuju žrtvu, ne treba promatrati negativistički u smislu odricanja i trpljenja. Oni su više oslobođenje od "nebitnog", od onoga što narušava i sputava odnos prema Bogu. Oni su uvijek opredjeljenje za bolje, za više u ljubavi i služenju u odnosu prema Bogu i ljudima.

Redovnički zavjeti imaju trostruku strukturu, odnosno ostvaruju se kroz tri temeljna odnosa: odnos prema Bogu, Crkvi i društvu. Kao odnos prema Bogu oni su *Confessio Trinitatis* – ispovijedanje vjere u Trojstvo; kao odnos prema Crkvi oni su *Signum caritatis* – znak djelotvorne ljubavi, a kao odnos prema društvu, svijetu možemo ih promatrati kao *Servitum veritatis* – služenje

¹ Dokumenti II. vatikanskog sabora, *Lumen Gentium*, br. 44., KS, Zagreb, 1986.

istini.² Redovnik zavjetovanjem ispovijeda vjeru u Boga Oca, priznajući da sve dolazi od njega i da se sve mora njemu vratiti. On je izvor i darivatelj svih darova i svakoga dobra. Ispovijedanjem vjere u Sina, redovnik uzima Krista za uzor na putu spoznavanja i služenja Bogu. Ispovijedanjem, pak, vjere u Duha Svetoga priznaje njegovu prisutnost i snagu po kojoj on može slijediti Krista u konkretnim situacijama svoga života. Duh stoji na početku svakoga puta posvećenja. On privlači i zove, potiče i vodi one koji su krenuli putem posvećenja Bogu i služenja Crkvi i ljudima. Život zavjetovanika dakle predstavlja ispovijedanje Božjeg božanstva u kojem siromaštvo vidi Boga kao Stvoritelja, celibat ističe Boga kao ljubav a poslušnost u svemogućemu Bogu vidi milosrdnog Oca.³

Zavjeti se predaju Bogu, na službu su Crkvi a na korist ljudima. U odnosu prema Crkvi oni su djelotvorni znakovi nesebične ljubavi. Oni su izvor inicijative, snage i raznolikosti služenja. Crkva njima upravlja usmjerujući ih na slavu Bogu i na služenje ljudima. Nadalje, zavjeti su u odnosu prema društvu u službi istine. Danas je lako uočiti nedostatak osjetljivosti za istinu. Gotovo se može reći kako postoji na mnogim područjima zavjera protiv istine. Istinitim se smatra samo ono što služi, što je korisno i ugodno. U takvoj situaciji relativiziranih vrijednosti i gubitka osjećaja za istinito i dobro jasno se osjeća potreba za obnovom duhovnih vrijednosti bez kojih društvo ne može funkcionirati. Budući da je kriza našega društva eminentno duhovna jer je društvo odlučilo kako nema ničega drugoga iznad čovjeka i da je vrijedno samo ono što je korisno, onda redovnički život postaje istaknuta točka kršćanske svijesti u službi istine. On osporava temelje na kojima je zasnovan red (nered) koji se sastoji u neutaživom uživanju i u slobodi bez odgovornost. Svojim načinom života redovnici se opiru načelima dekadencije kojima je zaraženo ovo naše društvo i zalaže se za život i društvo utemeljeno na kršćanskim vrijednostima.

Općenito se drži da sva tri redovnička zavjeta imaju jednaku vrijednost i važnost. Zavjeti su međusobno tako vezani da kad bi se primjerice umanjila vrijednost jednoga, nužno bi se umanjila vrijednost i drugih zavjeta, poremetila bi se i duhovna ravnoteža redovničkog života, a samim tim i redovnička bit.⁴ Dakle ne postoji nikakva hijerarhija zavjeta barem ne u objektivnom smislu,

² Usp. P. Giordano Cabra, *Kratko razmatranje o zavjetima*, Brat Franjo, Zagreb, 2001., str. 8.

³ Isto. str. 12-14.

⁴ Usp. S. Topić, *O redovničkoj poslušnosti*, Bosna franciscana 9 (2001), br. 15., str. 53.

dok u subjektivnom smislu zavjetovanik može različito osjećati i proživljavati pojedini zavjet u smislu lakšega ili težega podvrgavanja jednomu u odnosu na drugi (zavjet). Kako živimo u vremenu opće divinizacije slobode, individualizma, samoostvarenja, krize autoriteta..., posebno se nameće aktualnom a donekle i problematičnom tema o zavjetu poslušnosti.

Poslušnost i zavjet poslušnosti

Što je poslušnost? Je li ona krepost ili pak gruba nužda i oblik ropstva, kako smatraju neki? Poznato nam je kako poslušnost u životu čovjeka igra vrlo važnu ulogu. Doista možemo reći kako čovjeku s rođenjem počinje a smrću završava škola poslušnosti. Od kolijevke on upoznaje i doživljuje prvo autoritet roditelja, zatim autoritet učitelja, škole, države, društvene i političke vlasti, Crkve... Poslušnost predstavlja, dakle, jednu od bitnih odrednica čovjekova života uopće. Tako čovjek s jedne strane ima slobodu mišljenja i djelovanja a s druge, opet, valja mu slijediti razne upute i naloge raznih autoriteta, poštivati zakone i propise, slušati druge, živjeti s njima. Poslušnost u svijetu nam se pokazuje kao nužnost, kao neophodan uvjet da bi društvo uopće funkcioniralo. Nužnost je to koja se s poteškoćama prihvaća i kojoj se mnogi, osobito u ovo novije vrijeme, protive.

No nas ovdje ne zanima poslušnost općenito nego redovnička poslušnost. O njoj je Drugi vatikanski ustvrdio: "Po zavjetu poslušnosti redovnici prinose Bogu kao žrtvu samih sebe potpuno posvećenje vlastite volje i time se stalnije i sigurnije sjedinjuju s božanskom spasiteljskom voljom. Zato po primjeru Isusa Krista, koji je došao vršiti volju Očevu te uzevši oblik sluge po mucu naučio pokornosti - redovnici se na poticaj Duha Svetoga u duhu vjere pokoravaju poglavarima, koji zamjenjuju Boga. Time se pod njihovim vodstvom stavljaju u službu svojoj braći i Kristu, kao što je i sam Krist, po svojoj pokornosti Ocu, poslužio svojoj braći i život svoj dao kao otkupninu za mnoge. Tako se tješnjom vezom uključuju u službu Crkve i nastoje doseći mjeru dobi punine Kristove."⁵ Redovnici, dakle, odričući se svjesno i slobodno svoje volje poradi Boga podlažu se svojim zakonitim poglavarima kako bi se što potpunije suobličili poslušnome Kristu. Zavjet redovničke poslušnosti čin je kojim redovnik prinosi Bogu darove svoga uma, volje i srca i sve naravne i nadnaravne

⁵ *Perfectae caritatis*, br. 14.

darove. To se redovito događa prihvaćanjem i vršenjem povjerenih dužnosti u zajednici. Takva poslušnost nastavlja Kristovu poslušnost u svijetu koja se usavršuje patnjama i žrtvama sudjelujući na taj način u Kristovu djelu otkupljenja i spasenja. Za Balthasara “svijet nije bio spašen govorom i činima, niti Isusovim čudesima, nego jedino poslušnošću do smrti u napuštenosti sa strane Oca.”⁶ Kristovom smo poslušnošću, dakle, spašeni a po vlastitoj poslušnosti, koja je put koji nas suobličuje Kristu i vodi k Ocu, sudjelujemo u Kristovu spasiteljskom planu. Poslušnošću dakle istovremeno nasljedujemo Krista i sudjelujemo u njegovu spasenjskom poslanju.

Kršćanska poslušnost nije svrha samoj sebi. Ona je put Bogu, a krajnji cilj joj je sjedinjenje s Bogom. Njezin korijen ne izvire iz ljudske psihologije i logike, već pripada Otajstvu Kristova posluha Ocu. Njezini temelji su duhovne naravi: vjera i ljubav prema Bogu i bližnjemu, Kristova poslušnost i Kristov križ. Ima kristološki i teocentrični karakter, nasljedujući Krista usmjerena je Ocu.

Evandeoski zavjet poslušnosti je poziv koji proizlazi iz Kristove poslušnosti “do smrti”. Koji slijede taj poziv izražen riječima “idi za mnom” ulaze u samu bit čitave ekonomije otkupljenja. Obdržavanjem poslušnosti žele postati izabrani sudionici poslušnosti onoga “samoga i jedinoga”, po čijoj poslušnosti mnogi postaju pravednici. Prihvaćajući poslušnost posvećene osobe nastoje otkriti vlastitu ulogu u Kristovu otkupljenju i svoj vlastiti put posvećenja. A to je put koji je Krist opisao u Evanđelju govoreći toliko puta o vršenju volje Božje⁷ i o stalnom traženju te volje.⁸ Podložnost volji Božjoj i poslušnost njegovu zakonu u svakom staležu stav je kršćanskog života. Ipak, u redovničkom staležu zavjet poslušnosti usađuje u srce svakoga obvezu da se na poseban način poveže s Kristom “poslušnim do smrti”.

Tko je poslušan? Možemo li u svakodnevnom životu u konkretnim primjerima istaknuti ponašanje koje bi bilo u skladu s poslušnošću? Možemo. Evo nekih primjera. Poslušan je onaj koji se ne vrti oko samoga sebe i nije svoj vlastiti štovatelj. Onaj tko osluškuje što od njega traži trenutak kad je naišao na

⁶ A. Nadrah, *Za Kristom, Smisao posvećenog života*, KVRPJ, Zagreb, 1991., str. 58.

⁷ “Djelo je moje vršiti volju onoga koji me posla i dovršiti djelo njegovo” (Iv 4,34) ili “Ja ne tražim svoje volje, nego volju onoga koji me posla.” (Iv 5,30).

⁸ Usp. Papa Ivan Pavao II., *Redemptionis donum, Apostolski nagovor redovnicima i redovnicama o njihovu posvećenju u svjetlu tajne Otkupljenja*; Uzeto iz: V. Nuić, *Crkveni dokumenti o posvećenom životu*, HKVRP, Zagreb, 1997., str. 227-228.

Božju volju, te je spreman učiniti ono što spozna da Bog od njega traži. Poslušan je i onaj tko se zna zbog drugih odreći svojih želja, predrasuda i koristi, tko zna surađivati s drugima i tko je sposoban prihvatiti kritiku. Jednostavno možemo zaključiti kako je poslušnost uvjet za služenje drugima.

Ispravno shvaćena poslušnost nema ništa zajedničkog s autoritarizmom niti s "raspamećivanjem" podložnika. Ne radi se, pak, ni o beskičmenjaštvu ili sluganstvu od strane podložnika. Poslušnost jedino ima smisla ukoliko se iskazuje Bogu, jedinom i apsolutnom gospodaru naših života. No postavlja se pitanje kako znati što Bog hoće od nas? Kako nam progovara? Vrlo su rijetki slučajevi u kojima Bog izravno u dušu obznanjuje svoju volju. Dakako isključujući one koji vlastitu fikciju smatraju Božjom voljom. No, Bog osim što je transcendentan, nedokučiv i neizreciv on nam je i blizu. Blizu nam je i objavljuje nam se po ljudima i kroz njih progovara. Prije svega po onima kojima smo u zajednici povjereni i koji se brinu da zajednica, čiji smo članovi skladno ostvaruje svoje poslanje. Poslušnost je, dakle, utemeljena u dubokoj vjeri da Bog preko Duha Svetoga vodi Crkvu i njezine službenike na putu spasenja u Bogu.

Kristova poslušnost

Na mnogo mjesta u Novom zavjetu govori se o Kristovoj poslušnosti Ocu. Jedan od ponajboljih tekstova o Kristovoj poslušnosti donosi nam apostol Pavao u Poslanici Filipljanima, u kristološkom himnu govoreći o Kristu kao o Božjem sluzi: "On, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe 'opljeni' uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu. Zato ga Bog preuzvisi i darova mu Ime, Ime nad svakim imenom" (Fil 2, 6-9). Navedene Pavlove riječi sadrže samu bit otkupljenja. U toj stvarnosti i na prvom mjestu, kao njezin bitni dio nalazi se Kristova poslušnost. Upravo to Pavao potvrđuje u Poslanici Rimljanima kada kaže: "Kao što neposluhom jednoga čovjeka mnogi postadoše grešnici, tako će i posluhom Jednoga mnogi postati pravednici" (Rim 5, 12). Tim riječima Pavao ističe otkupiteljsko značenje Kristova posluha Ocu uspoređujući ga, pritom, s neposlušnim Adamom.

Poslušnost je temeljni Isusov stav u odnosu prema Ocu. Sav Isusov život, nauk i djelovanje u funkciji je ispunjenja volje Očeve. U Ivanovu evanđelju nalazimo tekst koji nam govori kako je Krist u cijelosti upravljen k

Ocu i vršenju njegove volje. “Moja se hrana sastoji u tom da vršim volju onoga koji me poslao i dovršim njegovo djelo” (Iv 4, 34). Kad je Isusu bilo dvanaest godina ostao je u hramu, jer je to bila Očeva volja. Živi iz posluha Ocu u Nazaretu nepoznat trideset godina. Poslušnost Ocu bila mu je posebno teška u vrijeme muke, ali i tada se Isus pokorava Ocu. Muka i smrt na križu predstavljaju vrhunac Kristove poslušnosti: “Oče! Ako hoćeš, otkloni ovu čašu od mene. Ali ne moja volja, nego tvoja volja neka bude” (Lk 22, 42). Već tamo od molitve u Getsemanskom vrtu Kristova potpuna spremnost da vrši volju Očevu puna je trpljenja i postaje ona poslušnost “do smrti, smrti na križu” o kojoj govori apostol Pavao. O tome govori i Ivan evanđelist: “Kad podignete Sina Čovječjega tad ćete saznati da Ja jesam i da ništa od sebe ne činim, već da govorim ono što me Otac nauči... Ja uvijek činim ono što je njemu ugodno” (Iv 8, 28). Iz ljubavi prema Ocu Krist je kao čovjek svoju volju u potpunosti podvrgao volji Očevoj. Isusovo podvrgavanje volji Očevoj značilo je istinsku žrtvu. Kristovo uskrsnuće dokaz je da je na njegovu ljubavlju i žrtvom prožetu poslušnost, Otac uzvratio velikom ljubavlju.

Poslušnost i predanost u Očevu volju bila je plod Isusova srca, njegove preduboke ljubavi prema Ocu. Isus nije imao ništa svoga. Sve je bilo Očevo. Njegove misli, riječi, djela, njegova volja, na koncu njegov život, sve je to Očevo. Kod Krista poslušnost i ljubav u odnosu prema Ocu idu zajedno, nerazdvojne su. Posluš je izraz ljubavi. Otac ljubi Sina, a Sin mu se posve izručuje u poslušnosti, prožetom ljubavlju. Međusobna veza Oca i Sina jest Duh Sveti. Sve Isusovo spasenjsko djelovanje, od utjelovljenja do poslanja Duha Svetoga na Duhove, vršilo se je pod vodstvom i po djelovanju Duha Svetoga. Duh Sveti ga je tako vodio i nadahnjivao da je uvijek ispunjao Očevu volju. Za Kristovu ljubavlju prožetu poslušnost Ocu možemo reći kako ima narav zavjeta, odnosno prazavjeta koji je temelj svim drugim zavjetima.

Franjevačka poslušnost – nasljedovanje Isusova posluha Ocu

Život i djelovanje Isusove braće ne može biti drugačije i od Isusova. Ocu treba jednako odgovoriti kao što je i Isus odgovorio: “Oče, budi volja tvoja”. Sve ono što smo prethodno rekli o zavjetu poslušnosti odnosi se i na franjevačku poslušnost. Ovdje ju na poseban način obrađujemo kako bismo istakli Franjino shvaćanje poslušnosti. Sv. Franjo, osnivajući svoje bratstvo, ne predviđa ustaljene strukture po kojima bi ono funkcioniralo, nego način

očuvanja jedinstva vidi u ozračju poslušnosti. O njoj govori već na početku u prvom poglavlju jedinstvenog Pravila: "Brat Franjo obećava poslušnost i poštovanje gospodinu papi Honoriju i njegovim zakonitim nasljednicima i Rimskoj Crkvi. A ostala braća dužna su slušati brata Franju i njegove nasljednike".⁹

Nadalje, poslušnost je za Franju krepost koja ostavlja najviše prostora za pohvalu: "Gospođo sveta Ljubavi, neka te Gospodin uzdrži s tvojom sestrom svetom poslušnošću... Sveta poslušnost suzbija sve tjelesne i pohotne sklonosti i kroti tijelo da bude poslušno svom bratu, i potiče čovjeka da bude poslušan svim ljudima ovoga svijeta".¹⁰

Sv. Franjo od poslušnosti čini jednu od svojih najvećih obveza. O njoj često govori i na mnogo mjesta je spominje u svojim spisima. U trećoj opomeni o savršenom posluhu piše: "Gospodin kaže u Evanđelju: Tko se god ne odreče svega što posjeduje, ne može biti moj učenik; i: tko htjedne sačuvati svoj život, izgubit će ga. Onaj čovjek ostavlja sve što ima i gubi svoj život koji se potpuno po posluhu predaje u ruke svoga starješine, i što god učini ili rekne, za što zna da nije protiv volje ako je dobro ono što čini, to je pravi posluh. I ako bi podložnik koji puta smatrao da je nešto bolje i korisnije za njegovu dušu od onoga što mu poglavar naređuje, neka ono svoje dragovoljno žrtvuje Bogu a ono poglavarevo nastoji izvršiti. Jer ovo je pravi i pun ljubavi posluh koji udovoljava Bogu i bližnjemu. Ako poglavar zapovijeda nešto što je protiv njegove savjesti, iako ga ne mora poslušati, neka se ne razilazi s njim. I ako bi ga netko progonio zbog toga, neka, ga još više radi Boga ljubi, jer tko radije trpi i progon nego da se razilazi sa svojom braćom, taj ostaje u pravom posluhu, jer zalaže svoj život za braću svoju."¹¹ A u dvadeset trećoj opomeni o poniznosti dodaje: "Blago sluzi koji strpljivo podnese upozorenje, opomenu i ukor, smjerno poslušna, iskreno prizna i dragovoljno dade zadovoljštinu! Blago sluzi koji nije brz na ispričavanju i ponizno podnese sramotu i ukor za prekršaj kad i ne počini grijeha!"¹²

Franjevac mora sve ostaviti, svega se odreći i samoga sebe, biti sav u Gospodinovu vlasništvu i pustiti da ga vode poglavari zastupnici Božji. Takva

⁹ *Pravilo, Generalne konstitucije i Generalni statuti reda Manje braće*; Uredio: N. Vukoja, Brat Franjo, Zagreb, 1988., str. 5.

¹⁰ S. Marija od Presvetog srca (A. Petričević), *Spisi sv. Franje i sv. Klare Asižana*, Symposion, Split, 1991., str. 146-147.

¹¹ P. G. Montorsi, *nav. dj.*, str. 264.

¹² *Isto*.

poslušnost moguća je samo u vjeri koja je čvrsto uvjerena da Bog djeluje u Crkvi i vodi svoje po službama koje u njoj postoje. Ne mora se slušati samo onda kad se nešto zapovijeda nego to treba biti stav cijeloga života. Kad je poglavar s nama i kad smo sami. Žrtva poslušnosti uvodi nas u žrtvu Krista. Poslušnošću s njim sudjelujemo u daru njegova otkupljenja, ostvarujemo s njime žrtvu vlastite volje da bi u svakom bio proslavljen Bog.

U poglavaru redovnik franjevac ne smije gledati čovjeka nego Onoga iz ljubavi prema komu je postao podložnik. Franjo, dakle, promatra poslušnost kao izvornu bogoslovnu krepost koja se izravno odnosi na Boga. Bog joj je i cilj i motiv. Poslušnost je ime za ljubav koju čovjek, a redovnik osobito, ima prema svom Stvoritelju i Ocu.¹³ Kod Franje su pojmovi poslušnost i ljubav tako tijesno povezani da ih se može uzajamno mijenjati. Poslušnost i ljubav dva su pojma koja označavaju jednu te istu stvarnost. Poslušnost se izjednačuje s bratstvom, s osjećajima za drugoga. Svatko treba unutar bratstva pronaći slušatelja. Ako je u nevolji mora osjetiti da je njegov brat za njega kao prava majka koja sluša i pomaže. Ako je netko sagriješio, mora znati da će brat pun razumijevanja prikloniti uho i posredovati Božje oprostjenje. Svaki brat mora biti slušatelj sposoban slušati druge bez predrasuda i s razumijevanjem. Ono "slušati" uvijek je povezano sa "služiti". Brat je zato kao slušatelj u isto vrijeme i služitelj drugima. Sam Franjo primjer je i ogledalo takve poslušnosti. Znamo kako je Franjo, premda je bio iznad cijeloga bratstva, postavio jednoga brata sebi za gvardijana i njemu se ponizno i pobožno pokoravao, kako bi otklonio svaku prigodu za oholost.¹⁴ Franjo je odgajao svoje sinove ne riječima, nego djelima i primjerom života. Od njega i potječe ona glasovita rečenica: "Propovijedajte na sve načine, a po potrebi se poslužite i riječima"! Poglavarima Franjo naređuje da budu služitelji. Zato ih i naziva ministri – poslužitelji, sluge. A u Nepotvrđenom pravilu govori: "Neka se ministri sjete što veli Gospodin: 'Nisam došao da mi služe, nego da služim'...Neka se nitko u ovom redu ne naziva 'prior' nego neka se svi općenito nazivaju braćom i neka peru noge jedan drugom".¹⁵ Poglavari kako vidimo nisu za Franju kao oni koji upravljaju drugima, nego oni drugu braću trebaju predusretati pozornošću, malenošću i služenjem.

¹³ Usp. G. Bini, *Franjevački Red danas*, Rim 2000., str. 32-33.

¹⁴ U *Oporuci* piše: "Iskreno ću slušati poglavara bratstva i gvardijana kojeg mi on dadne. I tako želim biti predan u njegove ruke, da ne mogu nikamo ići niti što učiniti protiv njegova volje".

¹⁵ S. Marija...*nav. dj.*, str. 126.

Poslušnost je i sinonim s malenošću. Biti pozoran, služiti, poslušati - to su vrijednosti koje se uvijek mogu usavršavati. Braća su u početku bili tako u poniznosti i ljubavi utemeljeni i ukorijenjeni da su jedan drugoga poštovali kao oca. Svi su se posvema prepuštali poslušnosti, neprestano su bili spremni poslušati volju onoga koji im je nešto nalagao. Ljubav koja ih je vodila da druge cijene više nego same sebe, ista je ona ljubav koja je i Boga pokrenula da postane čovjekom i da bude poslušan. Poradi te ljubavi koja je u konačnici Bog, oni mogu u drugome prepoznavati svoga gospodara dok mu se pokoravaju i dok mu služe.¹⁶ Tako je to bilo u počecima reda. Kako je danas - to najbolje sami znamo.

Zavjetom poslušnosti redovnici u potpunom priznanju ispovijedaju Boga svojim Ocem. Kvaliteta poslušnosti izražava kvalitetu našeg sinovskog odnosa. Uzdamo se u Boga i poput djeteta se bezbrižno prepuštamo, sve prihvaćamo, ne brineći se za sutra, jer Otac nebeski se brine za nas. Takvo povjerenje ne izražava se samo predanjem nego i traženjem Očeve volje. Njegova volja svim upravlja, sve vodi svome cilju, sve ispunja, sve ostvaruje. Stoga tražiti njegovu volju znači biti mudar. Posjedovati strast za prihvaćanjem i vršenjem Božje volje, znači proglašavati i priznati kako vlastitu kratkovidnost i ograničenost, tako i prisutnost u svome životu Oca koji ima svoje planove s nama.

Poslušnost i sloboda

Znamo da je poslušnost samo drugo ime za mnoštvo odnosa u društvu koji su neophodni kako bi ono funkcioniralo. Znamo također kako svugdje treba biti reda, a da bi ga bilo treba se znati tko zapovijeda a tko sluša. Nema ljudskog bića koje ne bi bilo u nekoj ovisnosti, a oblici ropstva toliko su brojni da ih ni prebrojiti ne bismo mogli. No ipak, uza sve navedeno, ne zvuči li redovnički zavjet poslušnosti kao skandal za svijet koji teži za slobodom i neovisnošću kao svojim najvećim vrednotama. Jesu li poslušnost i sloboda suprotstavljeni pojmovi? Na koncu protivi li se poslušnost temeljnim vrijednostima svakoga čovjeka? O ovim pitanjima mnogo se raspravljalo a

¹⁶ Usp. A. Rotzetter & T. Matura, *Živjeti evanđelje s Franjom Asiškim*, Zagreb, 1984., str. 66-71.

plod tih rasprava ušao je i u najnovije crkvene dokumente o redovničkom životu uopće.

Ukratko. Prvo moramo definirati što je sloboda. Ako slobodu shvaćamo kao slobodni i svjesni izbor dobra i razvijanja odnosa ljubavi prema Bogu i čovjeku, onda sloboda i poslušnost nisu suprotstavljene jedna drugoj.

Redovnička poslušnost čvrsto oslonjena na svoje duhovne temelje, ne samo da se ne protivi slobodi i drugim spomenutim vrijednostima, već ona pomaže čovjeku doći do istinske slobode, ona je osobni izraz slobode. Tako Drugi vatikanski koncil među dobra redovničkog staleža ubraja i "slobodu osnaženu poslušnošću" (LG 43) te ističe da on nipošto ne umanjuje dostojanstvo ljudske osobe, nego je, povećanu slobodom djece Božje, dovodi do zrelosti" (PC 14).

I apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu "Vita consecrata" govoreći o odnosu slobode i poslušnosti donosi: "Nema proturječja između poslušnosti i slobode. Uistinu, držanje Sina otkriva tajnu ljudske slobode kao hod poslušnosti prema Očevoj volji i tajnu poslušnosti kao hod postupnog osvajanja prave slobode".¹⁷ Zavjetovana poslušnost, dakle, ne dokida i ne ograničava našu osobnu slobodu nego njome bezuvjetno prihvaćamo da nas netko Drugi vodi dalje od naših želja i nesigurnosti jer bolje od nas zna što je za nas dobro i kako ćemo brže i sigurnije postići puninu dostojanstva djece Božje.

Uvažavajući procese i promjene u duši i mentalitetu današnjih ljudi, od poslušnosti želimo otkloniti onaj "juridički" kruti duh i umjesto njega želimo uspostaviti jedan ljudski, bratski, prijateljski odnos suradnje poglavara i podložnika obogaćen obostranim razumijevanjem i poštovanjem. Poglavari svakako trebaju kroz dijalog i obostrano razumijevanje podložniku pomoći svojim pristupom da on zapovijed doživi kao svoju, kao svoj izbor a ne kao nešto strano i nametnuto. Neizbježno će uvijek postojati napetost između procesa dijaloga, traženja suglasja, i predavanja sebe u ruke braće, ali to je plodonosna napetost više nego postignuti kompromis.¹⁸

¹⁷ Papa Ivan Pavao II., *Vita consecrata, Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu*, KS, Zagreb, 1996., str. 152.

¹⁸ Usp. T. Radcliffe, *Redovnici, jeste li sretni?*, Dominikanska naklada Istina, Zagreb, 2001., str. 29.

Redovnik polaže svoje zavjete pod uvjetom da ono što mu bude naređeno da se slaže s njegovom savješću. Ne polaže se zavjet poslušnosti samo zato da bi besprijekorno funkcionirao "sustav" niti da bi se održavale beživotne strukture, nego zato da se po njemu lakše pronalazi i vrši volja Božja. Volja Božja i savjest pojedinog redovnika okvir su izvan kojega ne smije ići odluka poglavara, jer i poglavar je tu da vrši volju Božju, a ne svoju!¹⁹

Poslušnost možemo gledati kao korektiv i snagu koja je znak protivan slobodi bez odgovornosti rasonodi i blagostanju bez solidarnosti. Poslušnost ne pretpostavlja pasivnost, redovnika kao "mrtvo puhalo" koje će se kotrljati gdje ga poglavar gurne. Naprotiv, poslušnost pretpostavlja angažirane osobe, spremne upotrijebiti slobodu, razum i volju na dobro ljudima i na slavu Bogu. Poslušnost nije svrha samoj sebi. Cilj joj je dati slavu Bogu, služiti ljudima i vlastito posvećenje. Anthony de Mello negdje je zapisao kako poslušnost obdržava pravila, ali ljubav zna kada ih treba prekršiti.

Služenje, drugo ime za poslušnost, je unutar crkvenog shvaćanja diakonie, poslanja Crkve, redovitog i svakodnevnog rada članova Crkve samorazumljiv pojam. Izidemo li izvan crkvenih okvira ono ima negativan i zastarjeli prizvuk. Tendencija je služenje u odnosu prema Bogu promatrati kao oslobođenje, dočim se služenje u odnosu prema čovjeku gleda kao ropstvo kojeg se svakako treba osloboditi. Služenje je ponižavajuće u optici modernog čovjeka koji se mjeri prema stupnju slobode i neovisnosti.²⁰ No, pitamo se kako služiti Bogu ako ne preko čovjeka, služeći mu?

Zaključak

Sve ovo što je prethodno napisano o poslušnosti ima li uopće smisla za današnjeg čovjeka? Reći će netko: Nije li to samo lijepa priča, posebno ono o vladanju poglavara koje se predstavlja i krije pod krinkom služenja. Ne čini li se stoga da i Nietzsche ima pravo kad govoreći o kršćanstvu kaže: "A ovo licemjerje smatram u njih najgorim: što se i oni koji zapovijedaju pretvaraju da imaju kreposti onih koji služe".²¹ Ipak mislimo kako ni Nietzsche niti oni koji

¹⁹ Usp. Š. Marasović, *Demos ante portas, Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, CUS, Split, 2002., str. 327.

²⁰ Usp. A. Vučković, *Služenje kao susretište crkvenih i društvenih služba*, BS 72 (2002), br. 2-3, str. 406.

²¹ F. Nietzsche, *Tako je govorio Zarathustra*, Naprijed, Zagreb, 1991., str. 150.

bi slično razmišljali nemaju pravo i kako crkvene službe i poslušnost nipošto ne predstavljaju paravan za dokazivanje vlastite moći. Poslušnost i služenje za redovnike i općenito za službenike Crkve način je življenja vlastitog poziva i poslanja. Poslušnost koja je usko povezana s služenjem, ne ostvaruje se samo u okviru onoga što zahtijeva služba, nego zahvaća cijelu osobnost redovnika. Stoga služenje kroz poslušnost u Crkvi nije način govora iza kojega se krije volja za moć nego je zastupanje onih koji nemaju glasa i koji se nalaze na rubu društva. Služenje, dakle, predstavlja jasno opredjeljenje i aktivno zauzimanje Crkve za siromašne i obespravljene, a ne tek deklarativnu podršku.

Redovnički zavjeti stoga su proročki znak, putokaz današnjem čovjeku, protuodgovor na pogrešno shvaćanje slobode, poziv na ispit savjesti i promišljanje u shvaćanjima čovjeka, njegova cilja i poslanja u svemiru. Oni su znak nade za bolji, čovječniji svijet sutrašnjice. Istinsko življenje redovničkih zavjeta najrazumljiviji je govor o Bogu i najsnažnije svjedočanstvo. To je govor života, a život je najbolja propovijed!

Fra Ivica Jurić

KRŠĆANIN – NOSITELJ MIRA DANAS

Bitna poruka koju je Isus Krist donio na svijet može se svesti na ove riječi: Mir vama! Taj pozdrav koji je uputio učenicima nakon svog uskrsnuća, treba obilježiti svaki kršćanski navještaj. Jer kršćanstvo je prvotno poruka mira, koja se stavlja pred čovjeka kao ponuda od samoga Boga.

Padom u grijeh čovjek je odbio iskonsko stanje mira i blaženstva u potpunosti harmoniji odnosa s Bogom i bližnjim. Po Kristovoj muci i uskrsnuću, Bog želi čovjeku ponovno ponuditi mogućnost povratka. No, čovjek u svojoj slobodi može odbaciti i tu ponudu Božje ljubavi.

Kristov život i djela opisani u Evanđelju i preneseni Predajom trajno su mjerilo istinskog života za svakog kršćanina. Poruka mira osobito je potrebna današnjem čovjeku, koji je izgubljen u vrtlogu svekolikog razvoja. Mnoga dostignuća, nezamisliva čak prije nekoliko desetljeća, olakšala su u mnogočemu život današnjeg čovjeka, ali, unatoč tolikom napretku, u samom čovjeku postoji nezadovoljstvo s postojećim, jer je zbog neprekidne težnje za korisnošću u